

всезагальних сторін ще й особливі та одиничні, які допомагають нам відрізнити один термін від іншого.

Отже, чим детальніше розглядається поняття як філософська категорія, тим легше нам усвідомити різницю між категорією та поняттям та використовувати їх в юриспруденції сучасності.

Список використаної літератури:

1. Булатов М. Логические категории и понятия. К: Наукова думка, 1981. 236 с.
2. Гегель Г. Лекции по истории философии. Кн. III. Санкт-Петербург: наука, 1994. 582 с.
3. Гегель Г. Энциклопедия философских наук. Наука логики. М: мысль, 1974. Т. 1. 452 с.
4. Копнин П. Диалектика как логика и теория познания. Опыт логико-гносеологического исследования. М: Наука, 1973. 322 с.
5. Лисий В. Категорії і поняття, їхнє співвідношення. Вісник Львівського університету. Серія філософські науки. 2012. Випуск 15. С. 22–28.
6. Основы логики: учеб. пособие. Для юрид. вузов / Л. С. Сумарокова. – Одесса: Феникс, 2011. – 236 с.

Ключові слова: категорія, поняття, всезагальне, синтез, філософська наука.

Ключевые слова: категория, понятие, всеобщее, синтез, философская наука.

Key words: category, concepts, universal, synthesis, philosophical science.

РЯЗАНОВ МИХАЙЛО ЮРІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
докторант кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
кандидат юридичних наук, доцент*

ВЕЛИКА ТА МАЛА ТРАДИЦІЇ У ПРАВОВІЙ СПАДЩИНІ УКРАЇНИ

Процес розвитку українського права в його історичній площині налічує близько тисячі років. На цьому довготривалому шляху кожен з періодів впливу на формування його специфічних характеристик відбувався на динаміці розвитку української правової культури. Це свідчить про те, що історичність права – це характеристика не тільки наявності правового минулого як правового спадку, а свідчення її динаміки та впливу на право сьогоднішнє та подальший правовий розвиток.

Саме тому, питання пов'язані з дослідженням правової спадщини вимагають звернення до сфери традиційного в праві, до категорії правової традиції, яка є комплексом глибоко укорінених й історично обумовлених уявлень про природу права, його ролі в суспільстві й правознавстві, про належну організацію й функціонування правової системи, а також про способи створення, застосування, вивчення, удосконалення права.

Безсумнівно «правова традиція», має важливе методологічне і пізнавальне (евристичне) значення. Вона показує цілий пласт правової культури суспільства в його історичному зрізі, що дозволяє побачити спадкоємність і спадковість, зміну тих чи інших правових явищ. Але, вважається не вірним ототожнювати правові традиції та правову спадщину. Ці явища слід співвідносити як частина та ціле, оскільки правова спадщина, це складне морфологічне явище яке включає в себе правові традиції-коб'єкт. Наявне в юридичній літературі широке розуміння правової традиції, та подекуди ототожнення її з правовою спадщиною обумовлюється складністю розуміння та теоретичного визначення цієї категорії. Це викликало прояв абстрактності, схематичності і навіть метафоричності у спробах надати визначення правової традиції. Спроба визначити правову традицію кризь поняття: «зв'язок часів», «ідея», «принцип», залишають великий простір для їх інтерпретації, та доводить, що правова традиція не усвідомлюється як певна сутність. Правова традиція може бути осмислена стосовно конкретної традиції, коли здійснюється аналіз джерел такої традиції (наприклад, різних компонентів християнської релігії як джерела християнської правової традиції) та її ролі у правовій системі або її елементах [1, с. 12-13].

Як наголошує Лобода Ю. П. правова традиція є «сукупність стійких, відтворюваних результатів правового розвитку та є одним з засобів трансляції правового досвіду та забезпечення наступності правового розвитку» [2, с. 6]. Отже, правова традиція є внутрішнім ядром правової спадщини, її ціннісною домінантою. Категорія правової традиції є необхідною ланкою загальної системи понять, за посередництвом яких має відбуватись цілісне осмислення правової спадщини в єдності її феноменологічних та сутнісних, соціально-змістових і формально-структурних, духовних і матеріальних аспектів [3, с. 240].

Відповідно, припускається можливим розглядати правову традицію кризь суб'єктний підхід до правової спадщини. Суб'єктний підхід виводить на перший план відношення відповідного покоління до минулого, його згоду на спадкування, або ж протест проти цього. В цій площині з правовою традицією пов'язано перетворення неоднозначних фактів минулого в однозначні цінності теперішнього [4, 1]. Таке розуміння правової традиції як об'єкту правової спадщини виводить на поверхню співвідношення в ній великої і малої традиції.

Концепція великої та малої традиції була розроблена Р. Редфілдом в рамках теорії цивілізації та соціальної й культурної еволюції суспільств. Ним була сформована теоретична модель дихотомії «народного» («селищного») і «міського (урбанізованого)» суспільства [5, с. 98]. Перший тип відрізнявся від іншого соціальною цілісністю й одноманітністю, характеризувався стабільністю і відповідно повільністю трансформацій. Навпаки, темповістю та рушійною силою соціальних перетворень й культурних змін стає місто. Відповідно до досліджень Редфілда, велика традиція (культура) – репрезентована професійною спільнотою, носить цілеспрямований характер, вона аналізується, переробляється, культивується та транслюється. Мала традиція – представлена переважно загальною більшістю, відображає безпосередньо образ

життя звичайних людей, та складається з переказів, вірувань, народної мудрості.

Відповідна дихотомія традицій взаємно живлять одна одну. «Велика» традиція кристалізує, закріплює й узагальнює те, що накопичено «малою», і повертає їй плоди своєї діяльності [6, с. 71].

Розглядаючи взаємодію великої і малої традицій в контексті сучасної теорії модернізації, припустимим є визначити «велику традицію» як відображення загальнонаціональних форм культури, а «малу традицію», уявити як локальний прояв загальнонаціональної культурної специфіки.

В контексті правової спадщини «велику традицію» відповідно складають правові ідеї, знання, вчення, правова філософія, правові і моральні принципи, яких дотримується, передусім, юридична еліта і характеризує кращі якості певних соціальних систем і окремих соціальних груп. Мала традиція, на відміну від великої (елітарної) традиції уособлена у правових звичаях, обрядах, ритуалах та інших феноменах, які «несуть у собі символічне і іноді метафізичне навантаження».

Стосовно правової спадщини України та її великої та малої традиції, слід розглядати правові традиції і традиції права України, як два рівні спадкоємності права. Наприклад, С. С. Павлов, розглядав їх як «юридичну традицію України». На його думку «правова традиція» та «традиція права» не є ідентичними поняттями, їх основна відмінність полягає у тому, що перша, виражає правоґенезис у природній концепції, а друга – правоґенезис у позитивній концепції.

Відповідно, «правова традиція» представляється великою традицією, «як сукупність аксіологічних уявлень, переконань та знань про прийнятний порядок та устрій соціуму, що передаються від покоління до покоління у вигляді правового досвіду на ґрунті правового менталітету та в межах відповідної правової культури – природно-правова традиція. Під поняттям «традиція права» розуміється мала традиція як система правових цінностей, правових уявлень та ідей, що знайшли своє нормативне закріплення, офіційне визнання, інституалізацію в позитивному праві та передаються від одних до інших державно-правових утворень у вигляді законів, правил, правових артефактів, правового спадку тощо в межах відповідної правової системи – нормативно-позитивістські традиції.

Поділ традиції на велику і малу – це узагальнений спосіб пояснення природи спадкоємності права, коли право у своєму формуванні пов'язано з досвідом попередніх і сучасних поколінь [7; 5].

Щодо розвитку українського права, то багато етапів в його розвитку виражені пануванням малої традиції і тільки в умовах суверенної держави велика традиція стала провідною в правовій спадщині і сьогодні визначає динаміку правової культури України.

Список використаної літератури:

1. Вовк Д.О. Християнська правова традиція як категорія теорії права. Харків : Юрайт, 2013. – 64 с.

2. Сулипов Р. С. Правовые традиции России: теоретико-правовой аспект: автореф. дисс. ... к.ю.н. 12.00.01. Барнаул. – 2013. – 21 с.
3. Рабінович П.М., Рабінович С.П. Правова традиція українського народу: загальнотеоретичне дослідження // Проблеми філософії права, 2008-2009. Том VI-VII. – С. 239-241
4. Шацкий Е. Утопия и традиция.: Пер. с польского / Общ. ред. и послесл. В. А. Чаликовой. Москва : Прогресс, 1990. – 454 с.
5. Redfield, Robert. Primitive world and its transformations. Ithaca, N.Y., Cornell University Press [1953]. 185 pages.
6. Redfield R. Peasant Society and Culture. an Anthropological Approach to Civilization. Chicago, 1956. P. 71.
7. Павлов С.С. Правові традиції України. Автореф. дис. ...канд. юрид. наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень. – Одеська національна юридична академія, Одеса, 2010. – 17 с.

Ключові слова: велика традиція, мала традиція, правова спадщина, юридична традиція, традиція права, правова традиція.

Ключевые слова: большая традиция, малая традиция, правовое наследие, юридическая традиция, традиция права, правовая традиция.

Key words: large tradition, small tradition, legal heritage, juridical tradition, tradition of law, legal tradition.

КОВБАСЮК СТЕПАН ВАЛЕРІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри загальнотеоретичної юриспруденції*

СУЧАСНА МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ

Концепції соціальної та правової держави формують основу для побудови інституційної моделі сучасної держави. Розгляд сучасної держави як держави соціальної – тобто такої, яка передбачає політичне та правове упорядкування життя суспільства на засадах гуманізму, виконанні державою комплексу соціально-захисних функцій, створенні умов для розвитку громадянського суспільства – дозволить виділити основні напрями розвитку сучасної держави, визначити основні пріоритети її інституційного розвитку.

В більшості наукових розробок, присвячених розгляду соціальної держави виокремлюють такі моделі соціальної держави: ліберальна, корпоративна та суспільна (солідарна).

Ліберальна модель соціальної держави характеризується тим, що в її основі – принцип індивідуалізму, який передбачає особисту відповідальність кожного за свою долю, долю своєї родини. У цьому випадку роль державних структур щодо реалізації соціальної політики мінімізована. Проте, з іншого боку, держава стимулює створення та розвиток у суспільстві різних форм недержавного соціального страхування та соціальної підтримки.